

ni, akik szeretnének nyitott füllel járni az őket körülvevő világban.

K. A. Zs.

ROLAND HUNTFORD: Scott és Amundsen. Versenyben a Déli-sarkért (Fordította: Székely János, Park Könyvkiadó, Budapest, 2003)

Nem tudom, miért, az embernek az az érzése, már Dunát lehetne rekeszteni különféle Scott- és Amundsen-könyvekkel. Talán tényleg lehetne. És most itt az újabb, igaz, az eredeti változat már 1979-ben megjelent. Két ember, aki eljutott a pólusra, az egyik, a vesztes meghalt, a másik mennybe ment, bár utóbb – igaz, egy másik pólus környékén egy másik sarkkutatót keresve – ő is meghalt. Az olvasó ismeri a közhelyeket arról, miért Amundsen és miért nem Scott. Hogy az egyik a kutyákra esküdött, a másik a motoros szánokra... Ilyen egyszerű lett volna? Nem volt az. De mit lehet ezen újramagyarázni? Rádásul egy angol szerzőnek? Miért „Scott és Amundsen”, miért nem fordítva? (Csak a jó ég tudja, ugyanis az eredeti mű címe *The Last Place of the World* – kb. az utolsó hely a Földön.) Egy angol szerző legalább egy picit nyilván elfogult. Huntford egy picit sem az. Saját népét éppúgy ismeri – és meg merem kockáztatni, szereti –, mint a norvégokat, hiszen hosszú évekig volt a londoni *The Observer* skandináviai tudósítója. E könyve megjelenése után hazájában valósággal kiátkozták, úgy tartván, megírta a leplezetlen igazságot egy tragikus nemzeti hősről. Mint ahogy, persze, Amundsenről is megírta. Eredeti dokumentumokra épített monumentális, 540 oldalas könyve egy regény izgalmasságával vetíti elének a kor (a XIX. század vége, a XX. század első évtizedei) Angliáját és Norvégiáját, két különös személyiség életútján keresztül. Könyvét sajnos utoléri a módszeres alaposággal építkező művek sorsa. Bizony, az első felét sokan talán unalmasnak, túlzottan szövevényesnek, nehezen követhetőnek fogják találni, hiszen nagyjából ott kezd a tetőfokára hágni az izgalom: hőseink az Antarktisz földjére lépnek, megkezdődik a versenyfutás a sark első meghódításáért. Olyan ez, mint az a krimi, melynek már a legelején tudjuk, ki a gyilkos, de csak közben derül fény a részletekre. Huntford könyvét épp ezért csak türelmes olvasóknak ajánlom, ám meglátják, megéri türelmesnek lenni.

(N. G.)

Isaac Newton válogatott írásai. Válogatta és az előszót írta: Szegedi Péter. (Typotex, Budapest, 2003)

Érdekes sorozat első kötetét forgathatjuk; a magyar sorozatcím A természetfilozófia alapelvei lehetne. Tagadhatatlan, hogy a modern értelemben vett fizika

Newton nevével és gondolataival kezdődik, hiába, hogy a változások matematikai leírásaival már Arkhimédész is próbálkozott, de csodálatos eredményei nem hoztak igazi átörözt. Fantasztikus, hogy milyen meglátásokra volt képes Arkhimédész a matematikai analízis, a differenciálszámítás eredményei nélkül, azért mégis egészen Newtonig kellett várni ahhoz, hogy a mozgástörvények alkalmazható alakban megszülessenek. Nem akarjuk, mert nem is a XXI. század elejének a feladata lenne, hogy Newton kortársainak és vetélytársainak, Leibniznek, Huygensnek olyan érdemeket tulajdonítsunk, amelyekre nem jogosultak, viszont tényleg pontosan látni kell, hogy milyen pozitív volt az ő szerepük is. Végző soron mi az, amiben a primhegedűs Newton volt, és miben volt korszakalkotó Leibniz és Huygens szerepe? Ezt ez a válogatás helyére is teszi.

A könyv Newton hatalmas életművéből olyan lényeges pontokat hoz elő, melyek – a magyarra fordított jegyzetekkel együtt – alig 228 oldalt foglalnak el a kisméretű kötetben. Newton (1643–1727) műveiből csak kevés jelent meg magyarul. Így van kötetünk Newton A világ rendszeréről és egyéb írások (Fehér Márta gondozása), Magyar Helikon, 1977., de a bukaresti Kritérionnál is megjelent Newton-válogatás: a Principiából és az Optikából. Levelek Richard Bentleyhez (1981). A mostani kötet Fehér Márta és Heinrich László által gondosan fordított és jegyzetekkel ellátott szövegeket válogatott. A meglehetősen körülmenyes megfogalmazású szövegekből sok minden mégis kiderül. A modern fizika mozgásproblémájának megfogalmazása mindenképpen, a bolygómozgás, az árapály-jelenések úgyszintén, de az optikában nehéz Newton szavaiból tisztán látni. De vegyük tudomásul ezt; az úttörőknek nehéz a kifejezés, és a válogatás nem is rejtett célja lehetett erre is rámutatni.

Newton alkotásának újbóli bemutatása hasznos tett. Rá kell mutatni az újat alkotó ember, az útkereső nehézségeire, mert az érdemeket amúgy is megtudhatja az ember az oktatás különböző szintjein. És reméljük, hogy a kötet hasznos szolgálatot tesz majd az olvasóknak. De valahogy másképpen, mint e sorok írójának ifjúkorában, amikor egyes gimnáziumok latint is tanuló diákjai a három Newton-axiómát latin eredetben is idézni tudták.

(A*I)

NÉMETH GÉZA: A cél az út maga (Flaccus Kiadó, Budapest, 2003)

A szerző legújabb útirport-könyvében a Fülöp-szigetektől, Malajziáról, Singapúrról, Iránról, Peruról, Ecuadorról, Costa Ricáról, Namíbiáról, Botswanáról, a Dél-afrikai Köztársaságról, Szenegálról, Maliról, Marokkóról és Madagaszkárról olvas-

hatnak. Felhívjuk az érdeklődők figyelmét, hogy a könyvet a Libri könyvesboltjai sajnos nem terjesztik, a Lira és Lant viszont igen. Megvásárolható továbbá a kiadó könyvesboltjában (Budapest VIII., Vas u. 10.), valamint a szerzőnél, szerkesztőségünkben is.

MAGYARORSZÁG FOKOZOTTAN VÉDETT BARLANGJAI (Szerkesztette: Székely Kinga. Mezögazda Kiadó, Budapest, 2003)

Mindig is csodálattal tekintettem azokra a megszállottakra, akik a csúcsokat ostromolják, vagy a barlangok mélyébe szállnak alá. Sokunk számára elérhetetlen világok ezek, melyeket csak a filmek, a fotók, az élmenybeszámoló és a könyvek hoznak közel hozzánk. Ilyen kiadvány a hazánk fokozottan védett barlangjait bemutató kötet is.

Magyarországon kerekén 3700 barlang van, legalábbis ennyiről tudunk pillanatnyilag, közülük 132 (a legjelentősebbek) fokozottan védett, az Aggteleki-karszt barlangjai pedig a világörökség része.

Ki gondolná, hogy egy barlang mennyi mindenről árulkodik. Például arról, hogy a mélyében húzódó járatok tanulmányozhatóvá teszik a befoglaló kőzet felépítését és szerkezeti viszonyait, hogy a kitöltés egyedülálló őslénytani és régészeti leletet rejt, hogy a csodálatos cseppkövek, kristályok a barlangok kialakulásáról árulkodnak. Sőt menedéket, életeret nyújtanak számos növény- és állatfajnak, melyek csak a barlangok sajátos mikroklimájában képesek megélni, de bizonyos légúti és mozgásszervi betegségben szenvedőknek is gyógyulást jelentenek.

A kiadvány tájegységenként veszi sorra a 132 fokozottan védett barlangot. Bemutatja feltárásuk történetét, régészeti, esetleg kultúrtörténeti értékeit, földtani, ásványtani, morfológiai, őslénytani jelentőségét. A leírásokat térképek, összefoglaló táblázatok és grafikák egészítik ki. A kiadvány nem lenne teljes a színes felvételek nélkül. A kötetben található 150 csodálatos kép igazán élvezhetővé és emészthetővé teszi azt a rengeteg információt, amit ez a 425 oldalas tudományos ismeretterjesztő mű tartalmaz.

A könyv szerkesztője, Székely Kinga, a Barlangtani Intézet munkatársa, hihetetlen szerkesztői feladatokat látott el a kötet összeállításakor, amelyben mintegy ötven kollektív és huszonnégy fotós munkáját rendezte egységes kiadvánnyá.

Szívből ajánlom a kiadványt mindazoknak, akik a barlangok szerelmesei, akik elmélyülten akarnak foglalkozni a föld alatti világ csodáival, a pedagógusoknak tanórai munkájukhoz és mindazoknak, akik a szabadidő kellemes eltöltéséhez e kötetből merítenek ötleteket.

(-y-k-)